LA BIBLIOTECA DIGITAL DE CATALUNYA, UNA APROXIMACIÓ DES DE LA BIBLIOTECA PÚBLICA

Glòria Pérez-Salmerón
Cap del Servei de Cooperació Bibliotecària
de la Generalitat de Catalunya
perezsalmeron@gencat.net

Resum
La biblioteca pública és el servei d'informació de proximitat finançat pels poders públics que la ciutadania té al seu abast. El nou entorn digital provoca un nou rol de la biblioteca pública com a servei d'informació global i local i la situa en una posició de privilegi ja que la transforma en una agent capaç d'ajudar a pal·liar la fractura digital.

En aquest sentit, la biblioteca digital catalana que s'ha d'impulsar ha de tenir dos eixos fonamentals: ser porta d'accés a la informació local i global, i ser l'agent de l'alfabetització informacional de ciutadania.

La panoràmica internacional mostra que les iniciatives anomenades *biblioteca digital* són majoritàriament col·leccions de documents i de llibres digitalitzats de domini públic fruit de projectes d'institucions amb accés restringit a la seva comunitat amb carència de serveis en línia.

L'Acord de Govern per a la millora i modernització del Sistema Bibliotecari de Catalunya en el període 2004-2007 obre una nova perspectiva per treballar una proposta cooperativa de Biblioteca Digital de Catalunya més enllà de la proposta actual, que no deixa de ser una bona suma d'iniciatives de qualitat centrada en la resposta acadèmica.

L'article és una aproximació a la visió de la biblioteca digital oberta dirigida a tothom, una proposta de portal públic de recursos digitals contractats i de lliure accés combinats amb els serveis necessaris.

Paraules clau
Biblioteca digital, biblioteques públiques, alfabetització informacional, col·leccions digitals, dipòsits digitals, serveis personalitzats

---

Resumen
La biblioteca pública es el servicio de información de proximidad financiado por los poderes públicos que la ciudadanía tiene a su alcance. El nuevo entorno digital provoca un nuevo rol de la biblioteca pública como servicio de información global y local y la sitúa en una posición de privilegio, puesto que la transforma en una agente capaz de ayudar a paliar la fractura digital.

En este sentido, la biblioteca digital catalana que se debe impulsar debería tener dos ejes fundamentales: ser puerta de acceso a la información local y global, y ser el agente de la alfabetización informacional de la ciudadanía.

La panorámica internacional muestra que las iniciativas denominadas *biblioteca digital* son mayoritariamente colecciones de documentos y de libros digitalizados de dominio público fruto de proyectos de instituciones con acceso restringido a su comunidad con carencia de servicios en línea.

El Acuerdo de Gobierno para la mejora y modernización del Sistema Bibliotecario de Cataluña en el periodo 2004-2007 abre una nueva perspectiva para trabajar una propuesta cooperativa de Biblioteca Digital de Cataluña más allá de la propuesta actual, que no deja de ser una buena suma de iniciativas de calidad centrada en la respuesta académica.

El artículo es una aproximación a la visión de la biblioteca digital abierta dirigida a todo el mundo, una propuesta de portal público de recursos digitales contratados y de libre acceso combinados con los servicios necesarios.

Palabras clave
Biblioteca digital, bibliotecas públicas, alfabetización informacional, colecciones digitales, depósitos digitales, servicios personalizados

Abstract
The public library is an accessible information service, financed publicly and within reach of citizens. The new digital environment has created a new role for the public library as a global, as well as local, information service and has placed it in a privileged position as an agent capable of helping bridge the digital divide.

Along these lines the Catalan digital library being promoted must offer two core services: to act as a entry point for accessing local and global information and to serve as an agent of information literacy for the public.

The overall international scene shows that initiatives falling under the name of «digital library» consist largely collections of documents and books from the public sector that have been digitised as a result of institutional projects, with access restricted to their communities and with a shortage of online services.

The Governmental Agreement for improving and modernising the Library System of Catalonia during the period 2004-2007 has opened a new perspective on the cooperative project, Digital Library of Catalonia, beyond the current proposal that offers important quality initiatives though centred on academic needs.

This article offers a vision for an open digital library aimed at everyone, a proposal for a public portal of digital resources —both licensed and free access— combined with necessary services.

Key words
Digital library, public libraries, information literacy, digital collections, digital repositories, personalised services

1. Introducció

La societat actual es troba immersa en un moment històric en el qual la protagonista principal és la informació. Els esdeveniments tecnològics actuals fan pensar que aquest moment tot just acaba de començar i que la tecnologia és la veritable guionista d'aquest moment que dia a dia presenta millores més innovadores per a la creació, l'estructuració i l'accés a la informació. Les tecnologies de la informació i la comunicació permeten que els individus i les organitzacions puguin generar documents fàcilment i dipositar-los a la xarxa per fer-los accessibles arreu.

Després de la creació del document segueixen la recuperació, conservació i difusió de la informació, que són les funcions bàsiques del que ha estat la missió principal de generacions de bibliotecaris i bibliotecàries, d'arxivers i arxiveres. Aquest circuit de la informació, actualment, està desbordat. La basta creació d'informació, la «googleana»[1] recuperació de la mateixa

1. «Googleana» utilitzada en el sentit d'infinita. Prové de la paraula *googol* (que donà origen al nom del popular motor de cerca Google), que és el número 10100 [un 1 seguit de 100 zeros]. *Googol* sembla que és la resposta que va donar el nebot petit del matemàtic Edward Kasner quan aquest li va preguntar com podrien anomenar un número tan gran que superava el total de partícules elementals que existien a l'univers.

i la facilitat d'accés a aquesta informació està creant addicció de consum als individus i a les organitzacions. Aquest consum positiu, sumat a la necessitat de la comunicació i difusió informativa global —una de les característiques de la societat actual— fa que els professionals de la informació busquem noves fórmules per superar els problemes que presenta la creixent quantitat d'informació.

La biblioteca pública, davant la necessitat de la ciutadania d'informació pertinent, és a dir, de l'obtenció d'informació de qualitat per al consum ciutadà, ha de gestionar els recursos d'informació mitjançant una fórmula combinada per satisfer les necessitats d'informació de la població; ha d'organitzar els seus serveis d'acord amb els temps que corren, i oferir, a més dels seus fons documentals físics, l'accés a una biblioteca digital amb recursos de qualitat.

El 1999, quan s'inicia la «Biblioteca Digital de Catalunya» de la mà del CBUC (Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya), la biblioteca pública catalana queda al marge del projecte. La biblioteca pública es queda sense la possibilitat de participar en la formulació dels objectius d'aquesta ambiciosa proposta de servei de biblioteca digital global per a la ciutadania de Catalunya. Per tant, al llarg d'aquests darrers anys s'ha perdut l'oportunitat d'orientar els productes i els serveis de la biblioteca digital catalana també des de la perspectiva de la biblioteca pública.

La biblioteca digital ha d'estar emmarcada en la política d'informació d'un territori concret ja sigui un país, una regió, un estat o una confederació; ha de convertir-se en una porta d'accés a la informació i també en una finestra de difusió per als diferents col·lectius que configuren la ciutadania, ja sigui públic general, escolar, acadèmic o del món empresarial.

2. Concepte obert de biblioteca digital

La finalitat que persegueix aquest article és conceptualitzar de manera àmplia la biblioteca digital més enllà de la seva definició estricta de col·lecció organitzada de continguts digitals disponibles, donant-li una dimensió àmplia de portal i definint-la com una organització que proporciona recursos i serveis adaptats al públic general i que, per aconseguir-ho, disposa de personal especialitzat.

En termes generals, i d'acord amb la definició proposada per la Federació de Biblioteques Digitals (DLF), les biblioteques digitals ofereixen col·leccions organitzades de continguts digitals. Poden contenir materials digitalitzats com exemplars digitals de llibres i d'altres materials procedents de biblioteques i arxius físics, o bé basar-se en informació digital produïda directament en format electrònic. Aquest és, cada cop més, el cas de la informació científica, de les publicacions digitals que s'editen i també dels continguts que generen les organitzacions sobre la informació de les mateixes organitzacions i que s'emmagatzemen en dipòsits digitals (el que en anglès es coneix per *repository*).

Ara bé, l'oferta d'una col·lecció de documents electrònics seleccionada a l'atzar no constitueix una biblioteca digital. Com s'indicava, en sentit més ampli les biblioteques digitals són organitzacions que proporcionen recursos i serveis, que compten amb personal especialitzat encarregat de seleccionar, d'estructurar, de donar accés intel·lectual, d'interpretar, de distribuir, de preservar la integritat, d'assegurar la conservació i la persistència en el temps de les col·leccions de treballs digitals, de manera que estiguin disponibles per ser utilitzades per una comunitat o conjunt de comunitats.

Les tendències actuals són impulsar iniciatives de cooperació entre empreses i organismes públics, com per exemple el projecte signat entre Google i la Universitat d'Oxford el 2005 o entre Google i la Biblioteca Catalunya el gener de 2006; també establir ponts de cooperació

entre els diversos tipus de biblioteques —nacionals, universitàries, acadèmiques i públiques— per a la gestió compartida dels recursos digitals i apostar per una economia d'escala. I no només de manera cooperativa entre les biblioteques, sinó també amb altres institucions de la memòria com arxius i museus, en programes com *Memory of Netherland*[2] a Holanda i *Cornucopia*[3] a la Gran Bretanya.

Altrament, la mera digitalització de textos no fa una «biblioteca digital». Especialment, la biblioteca que exigiran els usuaris futurs molt més tecnològicament formats. I per això, més enllà de la digitalització —pas indispensable però no suficient—, que no deixa de ser un aspecte molt important ja que ajuda a posar a l'abast del públic general els documents que es troben físicament en un lloc concret, una biblioteca virtual moderna exigirà eines tecnològiques complexes i experiència en els processos, formats i dissenys de digitalització. Les metadades, els estàndards i els protocols internacionals de transmissió de dades i de preservació, el llenguatge XML i altres avenços competitius i de futur de la tecnologia, donaran pas a altres avenços derivats de la web semàntica o a eines sofisticades d'aprenentatge informacional.

3. El paper de la biblioteca pública com a mediadora

L'accés a la informació és l'element essencial per al desenvolupament del individu i de les comunitats. El processament de la informació per convertir-la en coneixement és la clau fonamental per al desenvolupament intel·lectual i professional de les persones. No cal dir que la informació és necessària per a tot tipus de públic i que tothom es pot convertir en consumidor d'informació.

Seguint el marc conceptual que defineix el *Manifest de la UNESCO de la Biblioteca Pública* de 1994 —«la biblioteca pública és un servei local que garanteix als ciutadans l'accés lliure a la cultura, a la informació i al coneixement»—, el Parlament de Catalunya va aprovar el 1993 una llei específica que regula el sistema bibliotecari del territori català: la Llei del Sistema Bibliotecari de Catalunya[4] que, juntament amb el posterior Decret de 4 de maig de 1999, té com a objectiu establir les bases i les estructures fonamentals necessàries per a la planificació, la creació, l'organització, el funcionament i la coordinació del Sistema Bibliotecari de Catalunya, així com garantir el dret dels ciutadans de Catalunya a la lectura i a la informació pública, en la totalitat del territori.

D'acord amb el que s'ha exposat anteriorment, la biblioteca pública és el servei d'informació de proximitat finançat pels poders públics que la població té al seu abast. El nou entorn digital provoca un nou rol de la biblioteca pública com a servei d'informació i la situa en una posició de privilegi com a agent capaç d'ajudar a pal·liar la fractura digital. Per tant, la biblioteca digital catalana que s'ha d'impulsar ha de tenir dos eixos fonamentals: ser porta d'accés a la informació local i global i ser l'agent de l'alfabetització informacional de la ciutadania.

2. *Het Geheuden van Nederland* (*Memory of Netherland* en anglès) és una extensa col·lecció digital d'il·lustracions, fotografies, textos, films i fragments d'àudio, compilada a Holanda. Es pot consultar a: <http://www.geheugenvannederland.nl/> [Consulta: 16/01/2007].

3. *Cornucopia* és una base de dades en línia sobre informació de més de 6.000 col·leccions de museus, galeries, arxius i biblioteques del Regne Unit. Es pot consultar a: <http://www.cornucopia.org.uk/> [Consulta: 16/01/2007].

4. Llei del Sistema Bibliotecari de Catalunya de 18 de març de 1993 (DOGC 29/03/1993) i Decret 124/1999, de 4 de maig, sobre els serveis i el personal del sistema de lectura pública (DOGC 10/05/1999).

3.1. Accés a la informació per a la ciutadania

Es va començar a parlar de «fractura digital» (en anglès *digital divide*) per assenyalar les diferències existents en l'accés a la Societat de la Informació entre països més i menys desenvolupats, atenent fonamentalment a la seva disponibilitat d'infraestructures de telecomunicacions i d'equipament informàtic. A finals de setembre del 2006:[5]

— només el 9,9 % de la població mundial tenia accés a Internet;
— el 90 % d'usuaris d'Internet residien als països més desenvolupats (on viu el 15 % de la població mundial);
— només l'1 % dels usuaris d'Internet tenia accés a la banda ampla;
— el 94 % dels usuaris de banda ampla vivien als països més desenvolupats;
— el nucli urbà de Tòquio tenia més connexions telefòniques que tot el continent africà.

Mentre l'ús d'Internet no es va generalitzar i no es va disposar d'estadístiques adequades, el debat va ser poc rellevant, però els indicadors[6] de què es disposa actualment suggereixen que la magnitud de la fractura és ja substancialment més gran del que s'esperava i pot conduir, en el cas de la web, a noves formes de colonialisme cultural per l'absència de diversitat de la informació que s'hi publica.

Per això s'ha d'entendre la globalització sense que es produeixi una despersonalització cultural, especialment de les cultures minoritàries, i evitar que la globalitat pugui esborrar peculiaritats nacionals o locals i culturals.

Un altre risc és el perill d'exclusió d'accés a les tecnologies de la informació que es pot donar entre els col·lectius menys desenvolupats tecnològicament com són les persones d'edat avançada i la marginació d'alguns sectors de la població amb poca capacitat econòmica. La biblioteca ha de prestar especial atenció als serveis d'accés a la informació que ajudin a disminuir les diferències socials i ha d'evitar que augmenti la distància entre la població que té possibilitats econòmiques per accedir a la informació i la població que no es pot permetre disposar en els seus habitatges de les infraestructures necessàries per connectar-se a la xarxa i accedir als recursos d'informació.

La biblioteca pública és un servei de proximitat que a més de donar servei als usuaris que viuen en la seva àrea d'influència, amb una bona dotació tecnològica pot convertir-se fàcilment en plataforma d'accés a les tecnologies de la informació i en portal d'accés a l'administració en línia. Les biblioteques públiques haurien de facilitar des dels seus llocs webs l'accés als portals de les institucions per donar accés a la ciutadania a l'administració en línia, i aportar així noves línies de servei bibliotecari, com la tramitació administrativa.

S'ha de veure la biblioteca no només com una organització promotora de la lectura i com a agent de proximitat bàsic en el territori per oferir als ciutadans l'accés a la informació local i global, sinó també com a l'agent responsable d'una nova faceta estratègica i necessària actualment: la formació informacional de la població a la qual atén —principalment públic adult, ja que la formació de la infància és competència de les escoles (amb les quals també s'ha de col·laborar)— en la interpretació dels nous codis digitals per accedir a la informació electròni-

5. Internet World Stats ?<http://www.internetworldstats.com/> presenta les estadístiques mundials d'Internet més actualitzades. Són d'ajuda per conèixer el potencial dels mercats mundials, ja que inclouen informació per país i regió, la població actual i la renda per càpita dels usuaris d'Internet en més de 240 països i regions del món. [Consulta: 16/01/2007].

6. Indicadors d'ús d'internet <http://www.cindoc.csic.es/cybermetrics>. [Consulta: 16/01/2007].

ca. D'aquesta manera obrim una nova perspectiva de servei futur i assegurem un dels aspectes clau de l'accés a la informació.

Les dades observades als indicadors internacionals suggereixen que els països anglosaxons han assumit el repte de publicar a Internet i aboquen grans quantitats d'informació de tot tipus a la xarxa per fer-se ven visibles. Aquest objectiu de visibilitat només és possible avui dia a través de la presencia dels motors de cerca, entenent que cal generar continguts i que el posicionament dels mateixos és instrumental per a l'obtenció de visibilitat.

En el rànquing de webs d'Espanya apareixen, entre els vint primers llocs, set diaris, la Biblioteca Nacional d'Espanya (BNE) i la Virtual Miguel de Cervantes, el Museo del Prado, la Real Academia Española, i la Generalitat de Catalunya, l'única presència dels portals de l'Administració. Quant a universitats, només la Complutense[7] apareix en el recompte.

Es tracta de publicar a la web, però no només de publicar, cal organitzar, estructurar, interconnectar i cal aconseguir que la informació sigui visible. És a dir, que atregui un gran nombre de visites.

Del punt de vista de les comunicacions, també essencial, el creixent nombre de línies ADSL instal·lades ofereix, cada vegada més, la infraestructura necessària per a una explotació generalitzada dels recursos que requereixen banda ampla. En aquest sentit, el 2006 la Generalitat de Catalunya va apostar pel desplegament de la connexió de banda ampla a Internet per a les biblioteques públiques de les xarxes territorials de Girona, Lleida, Tarragona i Terres de l'Ebre, el qual, juntament amb la dotació que la Diputació de Barcelona proporciona a la Xarxa de Biblioteques Municipals de la província de Barcelona, repercutirà en la millora de la connectivitat i, per tant, en la millora de l'accés als recursos en línia des de qualsevol biblioteca pública catalana.

Millor encara és la notícia del desplegament de la connexió en xarxa sense cables de totes les escoles de Catalunya, anunciat al Pla director d'infraestructures de telecomunicacions[8] per la Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació. Aquest desplegament ajudarà a resoldre dèficits d'accés a Internet a les escoles i podria ser aprofitat per resoldre altres problemes de connectivitat que hi ha a diverses zones de la nostra geografia.

3.2. Alfabetització informacional (ALFIN)

Els usuaris de la biblioteca digital necessiten habilitats informacionals per poder accedir a les fonts d'informació i als serveis bibliotecaris en línia de manera eficaç. Cal que la ciutadania estigui alfabetitzada, la qual cosa implica que tingui formació en tecnologies de la informació, és a dir, que tot usuari del servei de biblioteca digital tingui les competències pròpies de l'accés i de l'ús de la informació.

Especialistes en l'alfabetització informacional o ALFIN (Pasadas i Gómez, 2006) la descriuen com una competència bàsica de les persones per saber trobar i usar la informació més adequada a les seves necessitats, independentment del lloc, del suport o del mitjà utilitzat per transmetre-la. I justifiquen la importància que té per a l'aprenentatge al llarg de la vida de les persones, que fa de les biblioteques un recurs fonamental per a l'educació no formal i informal dels ciutadans.

7. La Universidad Complutense de Madrid apareix a la posició 147 del Webometrics Ranquing of World Universities <http://www.webometrics.info/top3000.asp>. [Consulta: 30/12/2006].

8. Pla director d'infraestructures de telecomunicacions (PDIT) <http://www10.gencat.net/dursi/ca/si/model_cat_pdit.htm>. [Consulta: 30/12/2006].

En la Declaració d'Alexandria[9] impulsada per l'IFLA el 2005, s'assegura que una forta inversió econòmica en les estratègies per a l'alfabetització informacional i l'aprenentatge al llarg de la vida crea valor públic i resulta essencial per al desenvolupament de la Societat de la Informació.

La persona alfabetitzada en informació reconeix la necessitat d'informació i l'abast que aquesta li proporciona, troba la informació que li cal de manera eficaç i eficient, l'avalua críticament i n'avalua les fonts, l'aplica a la construcció de nous conceptes i a la creació de noves formes de comprensió o a completar els seus propòsits específics i també, com a usuària experta, la utilitza de manera ètica i legal.

La societat actual ha de fer de manera natural el pas de l'alfabetització tradicional, de saber llegir i escriure, a saber detectar les necessitats d'informació, a solucionar-les i a aprofitar plenament la informació mitjançant el maneig de les tecnologies de la informació i comunicació per aconseguir la seva alfabetització informacional.

La biblioteca pública té un paper rellevant en l'ALFIN, ja que seguint la seva tradició «alfabetitzadora» (*Declaració de Praga* 2003),[10] per evolució natural, s'ha de veure fàcilment transformada en un centre mediador, convertint la seva clàssica «formació d'usuaris» en una clara alfabetització informacional que relaciona la necessitat d'informació de l'usuari amb la instrucció bibliogràfica, l'accés a les tecnologies i, en definitiva, a la transformació d'informació en coneixement.

Tanmateix, per aconseguir aquesta renovació cal que les biblioteques fixin un públic objectiu (públic diana) per alfabetitzar, concretant quina meta vol abastar. I sobretot, per la pròpia naturalesa d'actualització que comporta la formació tecnològica, programar les sessions d'alfabetització dins del marc global de l'aprenentatge permanent, amb la finalitat de poder oferir renovació constant mitjançant l'ALFIN.

4. Biblioteca digital: panoràmica

La proposta bibliotecària està canviant ràpidament. Actualment, les iniciatives que fins fa ben poc estaven restringides a públics específics de comunitats de recerca i d'institucions acadèmiques, ja no tenen sentit. Avui, la tecnologia ajuda a treure les barreres que oprimeixen l'accés a la majoria de les fonts d'informació. L'accés lliure a Internet ha permès, entre altres aspectes, que les obres de domini públic, les que no estan subjectes a drets d'autor, puguin ser consultades lliurement per qualsevol consumidor d'informació, per qualsevol ciutadà sense que hagi de formar part d'una comunitat específica ni pagui cap quota per accedir a un gruix important d'informació.

Vol dir això que els usuaris de les diferents tipologies de biblioteques són tots iguals?

Pregunta difícil. La resposta és que ben bé no, els usuaris no són iguals, ja que les seves necessitats d'informació són diferents. Cal estudiar els perfils dels diversos usuaris per poder afinar en l'oferta de productes digitals i ser eficients en el servei. L'eficiència en el servei vol dir donar la resposta més pertinent possible a la necessitat informativa, formativa i de lleure al mínim cost per a l'Administració.

9. *Declaració d'Alexandria sobre l'alfabetització informacional i l'aprenentatge a llarg de la vida*, adoptada a la Biblioteca Alexandrina, d'Alexandria (Egipte), el 9 de novembre del 2005. Consultable en castellà a: <http://www.ifla.org/III/wsis/BeaconInfSoc-es.html>. [Consulta: 30/12/2006].

10. *Declaració de Praga* 2003: <http://www.cult.gva.es/dglb/images/DeclaraciondePragaAlfabetizacionInformacional2003.pdf>. [Consulta: 04/01/2007]

En fer una revisió bibliogràfica de biblioteca digital en l'àmbit de la biblioteca pública no he trobat iniciatives que s'ajustin al marc definit anteriorment. Els recursos que presento es basen en iniciatives generalistes que no són específicament de biblioteca pública, però que poden donar resposta als públics d'aquest tipus de biblioteca.

4.1. Situació internacional

Hi ha moltes iniciatives anomenades *biblioteca digital*, la majoria de les quals són col·leccions de llibres digitalitzats de domini públic fruit de projectes que les institucions posen a l'abast de la seva comunitat en accés restringit. I solament en alguns casos l'accés és lliure. La majoria d'iniciatives no donen serveis en línia; les que ho fan, en general, són biblioteques acadèmiques que restringeixen l'accés als recursos i als serveis a la seva comunitat.

Un model de proposta de biblioteca híbrida des de la perspectiva de la biblioteca pública és el portal Brarydog, orientat al públic escolar i a estudiants de la seva àrea d'influència.

Brarydog
<http://www.brarydog.com/>

El portal Brarydog.net està pensat per a l'ús individual dels estudiants o titulars de targeta de la Public Library of Charlotte & Mecklenburg County, [11] als Estats Units d'Amèrica.

El portal es presenta com la «teva ajuda per als deures escolars l'escola i el teu company web» i ofereix «[a]ccés fàcil als recursos web i a la informació que necessites».

És un espai web dissenyat per oferir un accés fàcil a recursos electrònics i webs seleccionats com els millors que es troben a la xarxa. Permet a l'usuari crear-se una biblioteca web personal, amb les seves particularitats d'accés a les dotzenes dels recursos (enciclopèdies, revistes i bases de dades de publicacions periòdiques, etc.), enllaços a llocs preferits i eines que ofereix. Una pàgina personal amb requisits particulars es crea fent passos simples de modificació de la interfície d'accés.

La majoria dels recursos de Brarydog són d'accés restringit i només poden accedir les persones que tenen la targeta d'usuari de la biblioteca.

The Library of Congress
<http://www.loc.gov/index.html>

La Biblioteca del Congrés dels EUA ha estat molt activa en el context de la biblioteca digital i el novembre del 2005 va anunciar que iniciava una campanya per treballar amb centres similars d'altres països per a la creació d'una biblioteca mundial digital, la World Digital Library, començant amb una donació de tres milions de dòlars de Google.

Actualment presenta diversos portals per apropar els recursos bibliotecaris en línia, dels quals en destaquen dos:

11. La Public Library of Charlotte & Mecklenburg County ofereix en línia un programa de recursos i serveis gratuïts per a la comunitat hispanoparlant. <www.plcmc.org/>. [Consulta: 26/01/2007].

INICIATIVES DESTACABLES DE PORTALS DE COL·LECCIONS DIGITALS

Nom de la biblioteca	Organització	Tipologia de biblioteca	Tipologia d'informació/serveis	Url
ACM	Association for Computing Machinery	biblioteca digital de publicacions oficials	publicacions de l'AMC (periòdics i conferències)	http://www.acm.org/
Alexandria Digital Library	University of California at Santa Barbara	biblioteca digital desenvolupada en el programa de biblioteques digitals dels EUA	informació espacial, com ara mapes i altre tipus d'informació geogràfica	www.alexandria.ucsb.edu/
Berkeley Digital Library SunSITE	University Digital Library SunSITE	biblioteca digital desenvolupada en el programa de biblioteques digitals dels EUA	col·leccions diverses d'imatges i textos	sunsite.berkeley.edu/
Biblioteca Digital de Catalunya	CBUC, Consorci de Biblioteques de les Universitats de Catalunya	portal d'accés a iniciatives de les biblioteques consorciades	conjunt d'informació electrònica contractada o generada per les institucions del CBUC	http://www.cbuc.es/cbuc/programes_i_serveis/bdc
Biblioteca Digital Europea	Comissió de la Unió Europea	projecte de biblioteca digital de la Unió Europea	col·leccions de llibres digitalitzats més representatius dels països de la UE	http://europa.eu.int/idabc/en/document/4239/330
Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives	Universitat d'Alacant i universitats que formen l'Institut Joan Lluís Vives	portal d'accés a fons digitalitzats	fons digitalitzats representatius de la cultura catalana, valenciana i balear	http://www.lluisvives.com/
Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes (BVMC)	Universitat d'Alacant	biblioteca digital amb serveis virtuals	obres i documents digitalitzats de la cultura espanyola i hispanoamericana, portals d'institucions i temàtics relacionats amb l'art, la literatura, la història i altres matèries	http://www.cervantesvirtual.com/
BIVALDI Biblioteca Valenciana Digital	Biblioteca Valenciana	col·lecció digital part de la biblioteca nacional valenciana	d'accés lliure obres i documents digitalitzats significatius de la cultura valenciana, publicacions i els catàlegs d'exposicions	http://bv2.gva.es/valenciano/default.php
Bodleian Library Digital Library Projects	Oxford University	blioteca digital de la universitat	col·leccions d'imatges, manuscrits i diaris antics	www.bodley.ox.ac.uk/welcome.html
Brarydog: Accés fàcil als recursos web i la informació que necessites	PLCMC , Public Library of Charlotte & Mecklenburg County, EEUU.	biblioteca digital part de la biblioteca pública	recursos electrònics, enciclopèdies, revistes, bases de dades de publicacions periòdiques i enllaços a llocs preferits i eines que ofereix	http://www.brarydog.com/

INICIATIVES DESTACABLES DE PORTALS DE COL·LECCIONS DIGITALS *(continuació)*

Nom de la biblioteca	Organització	Tipologia de biblioteca	Tipologia d'informació/serveis	Url
British Library's digital library programme	The British Library	biblioteca digital part de la biblioteca nacional	textos, imatges fixes i en moviment de temes diversos	http://www.bl.uk/search.html
California Digital Library	University of California	biblioteca digital de la universitat	recursos d'Internet	
DIGILIB	University of Queensland	biblioteca digital de la universitat	base de dades d'imatges d'arquitectura	darkwing.uoregon.edu/~jqj/diglib/archive/msg00210.html
Digital Library of Canadà	National Library of Canada	biblioteca digital part de la biblioteca nacional	textos il·lustrats de literatura i textos manuscrits, inclosos textos de literatura infantil	www.collectionscanada.ca/index-e.html
E-Lib: the Electronic Libraries Programme al Regne Unit	University of Bath	biblioteca digital part de la biblioteca de la universitat	recursos i serveis electrònics per a l'educació superior britànica	http://www.ukoln.ac.uk/services/elib/
Global Gateway world Culture & resources	Library of Congress	Portal d'accés a biblioteques digitals multimèdia col·laboratives	col·leccions digitals especialitzades en història i cultures del món	http://international.loc.gov/intldl/intldlhome.html
Google Book Search	Google Inc.	biblioteca digital universal	de llibres a text complet de domini públic o parts de llibres de les biblioteques més importants del món	http://books.google.com/googlebooks/about.html
Grainger Engineering Library Information Center	University of Illinois at Urbana-Campaign	biblioteca digital desenvolupada en el programa de biblioteques digitals dels EUA	llibres a text complet de recursos docents, diaris i informes de les diferents branques de l'enginyeria	web.library.uiuc.edu/grainger/
Greenstone Digital Library	Greenstone Digital Library, University of Waikato, New Zealand	biblioteca digital sorgida d'un projecte de recerca	col·lecció de textos, manuscrits i imatges de temes diversos i també de música	www.greenstone.org/
Gutenberg	university of illinois	biblioteca digital antiga	documents a text complet de literatura	www.gutenberg.org
HeadLine	London School of Economics	biblioteca híbrida com a part de la fase 3 del programa eLib	diaris electrònics, material local digitalitzat, fonts secundàries, material docent, catàlegs, subscripcions comercials, serveis en línia, bases de dades financeres i informació governamental	http://www.headline.ac.uk/public/wp2resources/GreyResources.html
IEL (Electronic Library Online)	IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers)	biblioteca digital de publicacions oficials	publicacions de l'IEEE (periòdics, conferències, informes tècnics i estàndards)	http://www.acm.org/

INICIATIVES DESTACABLES DE PORTALS DE COL·LECCIONS DIGITALS *(continuació)*

Nom de la biblioteca	Organització	Tipologia de biblioteca	Tipologia d'informació/serveis	Url
iGEMS	Nanyang Technological University, Singapore	biblioteca digital de la universitat	base de dades electròniques, diaris en línia, biblioteca digital local i recursos d'Internet	www.ntu.edu.sg/lib/archive/igems/igems.htm
Informedia Digital Video Library	Carnegie Mellon University USA	biblioteca digital desenvolupada en el programa de biblioteques digitals dels EUA	vídeos digitals	www.informedia.cs.cmu.edu/
NCSTRL	Cornell University	biblioteca digital sorgida d'un projecte de recerca	libres a text complet de recursos, diaris, informes, tesis, etc., de literatura informàtica	www.ncstrl.org/
NDLTD	Virginia Tech, USA	biblioteca digital sorgida d'un projecte de recerca	textos a text complert de tesis i disertacions dels EUA i universitats internacionals	www.ndltd.org/
SETIS	University of Sydney	biblioteca digital de la universitat	base de dades a text complet de recursos australians, manuscrits, tesis i altres documents	setis.library.usyd.edu.au/
Thomas	Library of Congress	biblioteca digital part de la Library of Congress dels EUA	documents a text complet de legislació i enregistraments i comunicacions del Congrés dels EUA	http://thomas.loc.gov/
World Digital Library	Projecte de la Libray of CongressEUA /UNESCO/IFLA/. Inclou socis biblioteques nacionals i altres biblioteques i institucions culturals d'arreu del món així com també Google Inc.	projecte World Digital Library	materials primaris significatius de cultures del món: manuscrits, mapes, llibres rars, partitures musicals, enregistraments sonors, pel·lícules, impressions, fotografies, dibuixos arquitectònics, i altres materials culturals en format multilingüe	http://www.worlddigitallibrary.org/project/english/

1. Global Gateway. World Culture & Resources <http://international·loc.gov/intldl/intldlhome.html>. Portal que dóna accés a biblioteques digitals multimèdia col·laboratives construïdes amb socis d'arreu del món i també a un llistat de portals de col·leccions digitals especialitzades en història i cultures del món.
2. THOMAS <http://thomas.loc.gov/>. Biblioteca que conté la memòria americana. Ofereix més de 7,5 milions d'articles digitals de més de 100 col·lecciones històriques i conté la informació legislativa de la Library of Congress. Creada en memòria de Thomas Jefferson el gener de 1995, el Congrés dels EUA va resoldre posar la informació legislativa federal lliurement a disposició el públic. Més tard THOMAS ha anat ampliant l'abast de les seva oferta, com ara la comptabilitat, l'activitat del Congrés, les resolucions, els calendaris i horaris de les sessions, els expedients del Congrés, els recursos presidencials del Govern, els tractats, els nomenaments presidencials, la informació dels comitès, i materials d'ajuda per als professors.

World Digital Library (WDL)[12]

El bibliotecari de la Libray of Congress dels EUA James H. Billington va proposar en un discurs a la Comissió Nacional dels EUA per a la UNESCO celebrada el juny de 2005 l'establiment de la World Digital Library.

Actualment, la Library of Congress està determinant com desenvolupar aquesta visió. El procés de planificació inclou les biblioteques nacionals i altres institucions bibliotecàries i culturals d'arreu del món que han expressat el seu interès per participar en el projecte, així com també la UNESCO i l'IFLA.

La biblioteca de Digital del món farà disponibles a Internet, gratuïtament i en format multilingüe, materials primaris significatius de cultures del món com ara manuscrits, mapes, llibres rars, partitures musicals, enregistraments sonors, pel·lícules, impressions, fotografies, dibuixos arquitectònics, i altres materials culturals significatius.

Els objectius de la World Digital Library són la promoció internacional, la comprensió i el coneixement interculturals, proporcionar recursos als educadors, ampliar els continguts no anglosaxons i no occidentals a Internet, i contribuir a la investigació. Els socis d'aquest ambiciós projecte de moment són la Bibliotheca Alexandrina <http://www.bibalex.org/>, The Library of Congress <http://www.loc.gov/>, la Fundação Biblioteca Nacional del Brasil <http://www.bn.br/>, la National Library and Archives of Egypt <http://www.darelkotob.org/ENGLISH/HTML/ABOUT.HTM>, la National Library de Rússia <http://www.nlr.ru/eng/>, la Russian State Library <http://www.rsl.ru/index.php?lang=en> i la UNESCO[13] <http://portal.unesco.org>.

12. Més informació a: The Library of Congress. «The World Digital Library». En *The World Digital Library* [en línia]. [Washington]: World Digital Library Project Home, act. 27 desembre 2006. Presentació en *power point* feta a la UNESCO Open Forum. IFLA World Library and Information Congress, Seül (Corea), 20 d'agost del 2006. Disponible a: <http://www.worlddigitallibrary.org/project/english/docs/WDL_Aug20_2006_IFLA2.ppt>. També a: The Library of Congress. «Library of Congress launches effort to create World Digital Library». *News from The Library of Congress* [en línia], PR 05-250 (22 nov. 2005). Disponible a: <http://www.loc.gov/today/pr/2005/05-250.html>.

13. «UNESCO and US Library of Congress host meeting on World Digital Library Project». *News* [en línia] (1 des. 2006). Disponible a: <http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=23521&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html>.

Projecte Gutenberg
<www.gutenberg.org>

Va ser una de las primeres iniciatives orientades a la creació de catàlegs virtuals, amb centenars de llibres digitals que els usuaris poden descarregar gratuïtament des dels servidors de l'organització. Hi ha gairebé 20.000 llibres de domini públic en format electrònic, la majoria dels quals de literatura universal. El primer volum en format digital va ser la *Declaració d'Independència dels Estats Units*, publicat per un petit grup d'estudiants de la Universitat d'Illinois i que es va posar disponible en línia quan Internet encara es deia Arpanet.

Tots els documents estan publicats en Plain Vanilla ASCII, un format pla que, a diferència dels sistemes moderns per a la digitalització de llibres que permeten capturar imatges i diagrames, solament reconeix caràcters de text. D'aquesta manera, es vol garantir que les obres estiguin disponibles independentment del programari o maquinari utilitzat i que puguin ser reeditades posteriorment sota suports més robustos com els d'Adobe. Encara que la col·lecció Gutenberg està formada majoritàriament per obres escrites en anglès, hi ha traduccions de llibres escrits en altres llengües, com ara els clàssics *El Lazarillo de Tormes*, *La Celestina* o *Don Quijote*.

Google Book Search

El 14 de desembre del 2004, Google va anunciar que estava treballant en el programa Google Book Search[14] per digitalitzar centenars de milers de llibres de domini públic juntament amb les més important biblioteques del món i posar-los a disposició de milions de persones a través d'Internet.

El programa es va iniciar amb la signatura de convenis amb cinc biblioteques: la Public Library de Nova York, les biblioteques de les universitats de Harvard, d'Stanford i de Michigan, i la Bodleian Library de la Universitat d'Oxford al Regne Unit. Actualment l'empresa està digitalitzant milions de llibres d'aquestes biblioteques i ha estès el programa a altres biblioteques, com ara les de les universitats de Califòrnia, de Virgínia, de Wisconsin-Madison i Complutense de Madrid i, el passat 10 de gener del 2007, va signar un conveni amb la Biblioteca Nacional de Catalunya que actuarà com a coordinadora i interlocutora del projecte, per a la digitalització d'obres d'interès de la mateixa Biblioteca de Catalunya i de quatre biblioteques catalanes més que participen en el projecte: la Biblioteca del Monestir de Montserrat, la Biblioteca Pública Episcopal del Seminari de Barcelona, la Biblioteca del Centre Excursionista de Catalunya i la Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès.

Google fa accessibles a text complert les obres de domini públic. Les obres sota *copyright* (drets d'autor), les consensua amb editors i autors per determinar-ne quines parts podran ser mostrades. La major part de les obres que es digitalitzaran seran en anglès, encara que amb la participació de la Universidad Complutense de Madrid i de la Biblioteca de Catalunya el llegat d'obres en castellà i en català tindrà el seu lloc a la xarxa. La dimensió econòmica d'aquest programa i les xifres que Google publica il·lustren la mida i la superació a què pot arribar el sector bibliotecari.

Al fil d'aquest ambiciós projecte de Biblioteca de Google molts observadors consideren la proposta de la Biblioteca Digital Europea com una reacció al projecte anunciat el desembre del 2004, ja que el moviment de Google preocupa un cert nombre de països europeus quant a

14. Google Book Search <http://books.google.com/googlebooks/about.html>. [Consulta: 10/01/2007]

la dominació sempre creixent de la llengua anglesa a Internet i sobre la cultura global que aquest domini comporta. Les dinou biblioteques nacionals europees volen assegurar-se que hi hagi disponible a Internet un catàleg complet de literatura europea important i es proposa la Biblioteca Digital Europea.

La Biblioteca Digital Europea
<http://europa.eu.int/idabc/en/document/4239/330>

La Biblioteca Digital de la Unió Europea (BDUE) és un projecte de la Comissió Europea que busca promoure l'accés de forma àmplia i organitzada a les xarxes informàtiques mundials del patrimoni cultural i científic d'Europa. Comptarà inicialment amb 15 milions de títols base de l'herència escrita i audiovisual d'Europa disponible a Internet. La Unió Europea està invertint entre el 2005 i el 2008 36 milions d'euros en la investigació i en el desenvolupament d'un motor de cerca, a l'estil del famós Google, dels 96 milions d'euros previstos per al projecte.

La Comissió proposa una empenta concertada amb els estats membres de UE per digitalitzar, conservar i fer que aquesta herència estigui disponible per a tothom. Es posarà tot el material a l'abast dels ciutadans europeus per ajudar-los en els seus estudis, en el treball o en el lleure i donarà la matèria primera que necessiten els innovadors, els artistes i els empresaris.

Un grup d'alt nivell en biblioteques digitals aconsellarà la Comissió sobre com encarar millor els desafiaments identificats a escala europea. La Comissió, per la seva part, coordinarà i col·laborarà econòmicament a través dels seus programes d'investigació i del programa *eContentplus*,[15] del qual podem destacar els aspectes següents:

— La col·laboració entre els estats membres serà facilitada per una actualització del pla d'acció de Lund (Suècia 2005), que proporciona directrius operacionals sobre la digitalització, recolzada per indicadors quantitatius per mesurar-ne el progrés.
— La Comissió funcionarà juntament amb institucions culturals, com les biblioteques nacionals i les biblioteques de dipòsit, per assegurar l'acció coordinada a escala europea.
— Sota el Setè Programa Marc (FP7), la investigació sobre la digitalització, la conservació digital i l'accés al contingut cultural augmentaran considerablement, a través d'una xarxa de centres de competència en els camps de la digitalització i la conservació (2007).
— Entre el 2005 i el 2008, el programa *eContentplus* col·laborarà econòmicament per fer factible l'adopció de mesures tècniques que afavoreixen l'accés i la usabilitat dels materials digitals en un entorn multilingüe.
— Els resultats d'una consulta en línia sobre exemplars digitalitzats (de conservació) i documents digitals s'alimentaran a proposta de la Comissió a través d'una «recomanació», d'acord amb una política europea normalitzada. També seran aportació per a d'altres iniciatives pertinents com la ressenya de regles de *copyright* de UE (2006) i l'aplicació dels programes d'I+D de la Comunitat (2007).

En la proposta de l'anomenada *Biblioteca Digital Europea* els líders europeus es fixaven que moltes biblioteques d'Europa havien començat a digitalitzar les seves obres més interessants i que, per tant, calia coordinar els esforços existents i desenvolupar una xarxa que coordinés i donés suport a les iniciatives de digitalització actuals. La Unió Europea podria propor-

15. eContentplus <http://ec.europa.eu/information_society/activities/econtentplus/index_en.htm>. [Consulta: 10/01/2007].

cionar un marc de desenvolupament del projecte i contribuir a la supressió d'algunes barreres. Aquest enfocament podia, entre altres coses, enfortir la preservació del patrimoni bibliogràfic dels països, aconseguir el desenvolupament d'eines de recerca modernes comunes i també beneficiar-se d'estudis comuns i d'estratègies per trobar les expectatives i necessitats dels usuaris europeus.

Seguint la tònica universal, la situació digital europea és notablement millor en l'àmbit acadèmic que en l'àmbit de la biblioteca pública. Una de les iniciatives més destacades és:

E-Lib: the Electronic Libraries Programme al Regne Unit
<http://www.ukoln.ac.uk/services/elib/>

Una de les conclusions de l'informe Follett,[16] encarregat el 1993 per l'administració educativa del Regne Unit, va ser que «[t]he exploitation of IT is essential to create the effective library service of the future», és a dir, que l'explotació de les TIC és essencial per crear el servei eficaç de la biblioteca del futur.

Com a conseqüència d'aquest informe es van assignar 15 milions de lliures esterlines al que inicialment es va anomenar «programa electrònic de les biblioteques» gestionat per un comitè comú que vetllava per transformar l'ús i l'emmagatzematge del coneixement a les institucions d'educació superior. Aquesta fita inicial ha esdevingut, amb més finançament i nous projectes, el programa *eLib*,[17] que ha endegat més de seixanta projectes i iniciatives digitals i electròniques de biblioteca, algunes de caràcter internacional. Aquest pseudoprograma d'investigació té com a missió proporcionar recursos i serveis tangibles i electrònics al sistema britànic d'educació superior, i impulsar el canvi cultural cap a l'acceptació i l'ús dels recursos i serveis electrònics en comptes dels mètodes més tradicionals d'emmagatzematge i accés a la informació.

4.2. Situació a Espanya

Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes (BVMC)
<http://www.cervantesvirtual.com/>

Portal d'accés a les obres i documents digitalitzats més destacats de la cultura espanyola i hispanoamericana. La seva concepció és de biblioteca digital amb serveis virtuals, però, d'acord amb l'acompliment escrupolós la llei de propietat intel·lectual, solament dóna accés a materials de domini públic o a materials dels que en té l'autorització. Per tant, la seva dimensió limita l'accés als continguts actuals.

Dóna accés als següents portals:

— Portals d'institucions nacionals i internacionals de caràcter educatiu, cultural o científic destinats a incrementar la col·laboració mútua i a enriquir els fons de la BVMC.
— Portals temàtics dedicats a aspectes culturals concrets relacionats amb l'art, la literatura, la historia i altres matèries.

16. Joint Funding Council's Libraries Review Group. «Summary of conclusions». En: *Report (The Follett Report)* [en línia]. [Bath]: UKOLN, 1993. Disponible a: <http://www.ukoln.ac.uk/services/papers/follett/report/ch1.html>. [Consulta: 10/01/2007].

17. eLib <http://www.ukoln.ac.uk/services/elib/>. [Consulta: 10/01/2007].

— Obres i autors clàssics, espais que acullen les principals obres i referències bibliogràfiques dels autors i textos clàssics fonamentals de la literatura en castellà.
— Obres i autors contemporanis, espais que acullen les principals obres i referències bibliogràfiques de molts dels autors i textos contemporanis fonamentals de la literatura en castellà.
— Biblioteca de personatges històrics, espais dedicats a personatges de la història espanyola i hispanoamericana.

Ofereix els següents serveis virtuals:

— *Tauler de anuncis*, lloc d'intercanvi d'informació cultural a través de la publicació de convocatòries d'activitats, ofertes i demandes.
— Entretelibros: concurs quinzenal per fer difusió dels continguts de la biblioteca.
— Trueque: servei de cerques bibliogràfiques amb l'oportunitat de localitzar llibres exhaurits, edicions específiques d'una obra concreta, exemplars únics de llibres antics, en altres llengües, etc., així com la identificació d'obres i autors.
— *Eines lingüístiques* desenvolupades per a l'anàlisi i l'explotació dels textos digitals: buscador avançat en textos i servei de concordances automàtiques.

La BVMC pretén potenciar l'expansió universal de les cultures hispàniques per mitjà de la utilització i l'aplicació dels mitjans tecnològics. En l'aposta europea que just ha començat i que sembla que encara trigarà a obtenir resultats visibles, la BVMC podria ser la base del fons bibliogràfic de domini públic de la cultura hispànica, juntament amb altres iniciatives de digitalització que algunes universitats i institucions espanyoles estan portant endavant.

4.3. Situació a Catalunya

A Catalunya algunes institucions han penjat el rètol de biblioteca digital als seus webs. Sota aquest epígraf donen accés a recursos electrònics de pagament i gratuïts i també a col·leccions digitalitzades de documents que posen a disposició de les seves comunitats. Per accedir a molts d'aquests recursos en línia cal tenir la contrasenya d'accés.

Hi ha iniciatives interessants sobretot pel que fa a dipòsits digitals que contenen diverses tipologies de documents com ara tesis doctorals, revistes d'accés obert, literatura de recerca i butlletins de sumaris, entre d'altres.

En aquest sentit, el projecte anomenat *Biblioteca Digital de Catalunya* és un bon exemple. És la suma d'unes quantes iniciatives que van néixer individualment i que es presenta com un paquet conjunt de recursos digitals completat amb l'oferta d'accés obert a tothom a les bases de dades catalanes i d'accés restringit a les bases de dades de subscripció (de pagament) que només són accessibles per a les comunitats usuàries de les institucions consorciades.

Biblioteca Digital de Catalunya
<http://www.cbuc.es/cbuc/programes_i_serveis/bdc>

Segons informació de la pàgina web del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC), la Biblioteca Digital de Catalunya (BDC) és el nom que defineix tant el conjunt d'informació electrònica contractada conjuntament pels membres del CBUC com els dipòsits d'accés

obert que contenen documentació generada per les institucions de l'àmbit del consorci. L'objectiu és oferir un conjunt nuclear d'informació electrònica interdisciplinària per a la totalitat de la comunitat universitària i investigadora de Catalunya, independentment d'on exerceixi la seva activitat.

Les contractacions conjuntes d'informació electrònica al CBUC van iniciar-se el 1999. El novembre del 2006 la BDC dóna accés a 7.200 revistes electròniques, 6.900 llibres electrònics i 37 bases de dades. La selecció de recursos es fa segons uns criteris d'interès comú pels membres del CBUC, que inclouen tant aspectes de millora en l'accés com en les condicions econòmiques de les subscripcions de recursos d'informació.

A través de la interfície de la BDC es pot accedir a les publicacions periòdiques, llibres i bases de dades i també a través de les webs de les biblioteques membres del CBUC. I es poden fer cerques simultànies en més d'un recurs electrònic.

La informació electrònica contractada és d'accés restringit als membres del CBUC i és consultable des de qualsevol punt autoritzat de la xarxa, mitjançant el control d'adreça IP. Es pot fer la cerca per títols i matèries. La informació electrònica amb continguts propis, en canvi, és d'accés obert a tothom. A la Biblioteca Digital de Catalunya es pot accedir als següents dipòsits i bases de dades:

1. TDX (Tesis Doctorals en Xarxa)
<http://www.cbuc.es/cbuc/programes_i_serveis/tdx>

Dipòsit cooperatiu que conté, en format digital, les tesis doctorals llegides a les universitats de Catalunya i d'altres comunitats autònomes. Permet la consulta remota a través d'Internet del text complet de les tesis, així com fer cerques per autor, director, títol, matèria de la tesi, universitat i departament on s'ha llegit, i l'any de defensa, entre d'altres.

Els objectius d'aquest dipòsit, gestionat pel CBUC i el Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA) <http://www.cesca.es>, i patrocinat per la Generalitat de Catalunya, són:

— Difondre, arreu del món i a través d'Internet, els resultats de la recerca universitària.
— Oferir als autors de les tesis una eina que incrementa l'accés i la visibilitat del seu treball.
— Millorar el control bibliogràfic de les tesis.
— Impulsar l'edició electrònica i les biblioteques digitals.
— Incentivar la creació i l'ús de la producció científica pròpia.

La consulta de les tesis és lliure i no és necessària cap clau d'entrada al sistema. Els drets de l'autor de la tesi queden protegits mitjançant un contracte. La integritat del text queda garantida també per les opcions de seguretat que incorpora el format d'emmagatzematge emprat, el *pdf.*

2. RACO (Revistes Catalanes amb Accés Obert)
<http://www.cbuc.es/cbuc/programes_i_serveis/raco>

Dipòsit cooperatiu des del qual es poden consultar, en accés obert, els articles a text complet de revistes científiques, culturals i erudites catalanes. És d'accés lliure i propietat dels seus autors i institucions editores, per la qual cosa qualsevol acte de reproducció, comercialització, comunicació pública o transformació total o parcial en necessita el consentiment exprés i escrit.

La principal finalitat de RACO és augmentar la visibilitat i consulta de les revistes que inclou i difondre la producció científica i acadèmica que es publica a revistes catalanes. Aquesta finalitat es concreta en tres objectius:

— Impulsar l'edició electrònica de revistes catalanes.
— Ser la interfície que permeti la consulta conjunta de totes les revistes.
— Facilitar els instruments per a la seva preservació.

3. RECERCAT (Dipòsit de la Recerca de Catalunya)
<http://www.cbuc.es/cbuc/programes_i_serveis/recercat>

Dipòsit cooperatiu de documents digitals que inclou la literatura de recerca de les universitats i dels centres d'investigació de Catalunya. La principal finalitat de RECERCAT és fer més visible la recerca que es duu a terme a Catalunya i alhora contribuir al moviment mundial de dipositar la producció acadèmica i de recerca a la xarxa de manera gratuïta. Es poden trobar articles encara no publicats (*preprints*), comunicacions a congressos, informes de recerca, papers de treball (*working papers*), projectes de final de carrera, memòries tècniques, etc. Tots els documents inclosos a RECERCAT són d'accés lliure i estan subjectes a la llicència Creative Commons de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada.[18]

Els objectius de RECERCAT són:

— Augmentar la visibilitat dels documents, dels autors i de les institucions de la recerca produïda a Catalunya.
— Facilitar l'edició a través de l'entrada autoalimentada dels documents.
— Afegir valor als documents a través de citacions normalitzades, estadístiques de consulta, adreces permanents i mecanismes de preservació.

4. Memòria Digital de Catalunya (MDC)
<http://mdc.cbuc.cat/>

És un dipòsit cooperatiu des del qual es poden consultar, en accés obert, col·leccions digitalitzades de revistes catalanes antigues, fotografies, mapes, cartells, ex-libris, etc., relacionats amb Catalunya.

La principal finalitat de la MDC és augmentar la visibilitat i consulta del patrimoni català. Aquesta finalitat es concreta en tres objectius:

— Impulsar la digitalització del patrimoni català.
— Facilitar els instruments per a la seva preservació.
— Ser la interfície que permeti la consulta conjunta d'aquest patrimoni.

5. Base de dades de sumaris electrònics
<http://www.cbuc.es/cbuc/programes_i_serveis/sumaris_electronics>

La BDSE inclou les taules de continguts de bona part de les revistes subscrites per qualsevol de les institucions membres del Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya (CCUC). Actualment hi ha disponibles més de 450.000 sumaris, corresponents a uns 13.000 títols de revista. Permet fer cerques per títol de la revista i de l'article, per ISSN, per autor i per matèria de la

18. Creative Commons de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada, llicència que estableix que es permet copiar, distribuir i comunicar públicament l'obra sempre que se'n citin l'autor original i la institució que l'empara i no se'n faci cap ús amb finalitats comercials ni obra derivada. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.1/es/deed.ca>. [Consulta: 10/01/2007].

revista. També permet limitar la cerca a revistes electròniques a text complet. Així mateix, de manera restringida, ofereix als usuaris de les institucions membres de la BDSE la possibilitat de subscriure's al servei d'alerta de qualsevol de les revistes, que inclou rebre per correu electrònic l'avís de nous números publicats.

6. Bases de dades subscrites i bases de dades catalanes
<http://www.cbuc.es/cbuc/programes_i_serveis/bdc/acc_s_per_t_tols>

Una oferta de 42 bases de dades internacionals mitjançant subscripcions de pagament que estan disponibles només per als usuaris de les institucions consorciades. I el lliure accés a 25 bases de dades catalanes que completen l'oferta de la Biblioteca Digital.

La cerca a aquestes bases de dades es pot fer títols i també per matèries.

7. Arca (Arxiu de revistes catalanes antigues)
<http://www.bnc.es/digital/arca/index.html>

És un dipòsit cooperatiu de preservació digital impulsat per la Biblioteca de Catalunya amb la col·laboració del CBUC, de la Biblioteca de l'Esport de la Generalitat de Catalunya, de l'Ateneu Barcelonès i de l'Aula Màrius Torres. Neix amb la voluntat de contribuir a incrementar els continguts catalans a Internet i d'aquesta manera donar a conèixer la cultura i la llengua catalana arreu del món.

Altrament, el fet de disposar de substituts digitals dels documents originals contribueix a la preservació dels originals ja que en minimitza l'ús i, per tant, el desgast.

Inclou publicacions periòdiques tancades que han estat representatives en la cultura i la societat catalana i les ofereix en un portal d'accés obert que permet la consulta sobre les publicacions periòdiques completes.

8. PADICAT (Patrimoni Digital de Catalunya)
<http://www.padicat.cat/>

Projecte iniciat per la Biblioteca de Catalunya, responsable de compilar, processar i difondre el patrimoni bibliogràfic de Catalunya. El que en altres països[19] s'anomena *dipòsit digital nacional* o *arxiu web* consisteix a capturar, processar i donar accés permanent a tota la producció cultural, científica i de caràcter general catalana produïda en format digital amb l'objectiu d'arxivar el web català.

El projecte, iniciat el juny de 2005, compta amb la col·laboració tecnològica del Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA)[20] i el suport de la Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya (STSI),[21] i té un pressupost de 766.000 euros.

PADICAT es basa en l'aplicació d'una sèrie de programes informàtics que permeten la captura, l'emmagatzematge, l'organització, la preservació i l'accés permanent a les pàgines web publicades a Internet.

19. Altres projectes similars: Internet Archive <http://www.archive.org/>, Pandora a Austràlia <http://pandora.nla.gov.au/> i Kulturarw3 a Suècia <http://www.kb.se/kw3/ENG/>. [Consulta: 10/01/2007].

20. Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA) <http://www.cesca.es/>. [Consulta: 10/01/2007].

21. Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya (STSI) <http://www10.gencat.net/dursi/ca/si/info_institucional.htm>. [Consulta: 10/01/2007].

El model de dipòsit que persegueix la BC és el sistema híbrid, tendència generalitzada arreu de les biblioteques nacionals, i consisteix a:

— Compilar massivament els recursos digitals publicats en obert a Internet.
— Impulsar el dipòsit sistemàtic de la producció web de les entitats catalanes.
— Promoure línies de recerca per mitjà de la integració temàtica dels recursos digitals de determinats esdeveniments de la vida pública catalana.

Altres biblioteques digitals de l'àmbit lingüístic català

El web de la Biblioteca Nacional de Catalunya ens convida a entrar als portals d'altres biblioteques digitals de l'àmbit lingüístic català:

1. Biblioteca Valenciana Digital (BIVALDI)
<http://bv2.gva.es/valenciano/default.php>

BIVALDI és un portal d'accés lliure a les obres i documents digitalitzats més rellevants i significatius de la cultura valenciana, i incorpora també les publicacions i els catàlegs de les exposicions dutes a terme a la Biblioteca Valenciana. El projecte dóna «cabuda a les obres literàries i científiques valencianes més rellevants i significatives, així com a aquelles que puguen ser considerades de major interés per al desenrotllament de la investigació científica sobre el patrimoni històric, bibliogràfic i cultural de la nostra Comunitat Autònoma. [...] S'inclouran també transcripcions, traduccions, bibliografies, biografies de literats, estudis especialitzats sobre estes obres i els seus impressors, etc.»[22] A part de poder visualitzar i imprimir els documents continguts al seu catàleg no permet altres serveis o opcions de l'usuari en línia.

2. Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives
<http://www.lluisvives.com/>

La Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives és un portal d'accés als fons digitalitzats més representatius de la cultura catalana, valenciana i balear. El 1999, fruit d'un primer conveni entre la Universitat d'Alacant i la xarxa d'universitats que formen l'Institut Joan Lluís Vives, es crea amb la finalitat d'aprofitar, potenciar i difondre els fons digitalitzats existents i també de proposar i fer efectiva l'edició digital de les obres més representatives de la cultura catalana, valenciana i balear.

Posteriorment, l'any 2004, la Fundación Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes i l'Institut Joan Lluís Vives (400.000 membres), amb l'objectiu d'enriquir el patrimoni cultural i a vertebrar la identitat i la diversitat dels que l'integren, signen un segon conveni amb el propòsit d'anar incorporant de manera progressiva tots aquells projectes interdisciplinaris presentats per les 20 biblioteques universitàries i les institucions culturals de l'àmbit lingüístic català.

La Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives s'emmarca dins de la Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, a hores d'ara el major projecte d'edició digital del patrimoni bibliogràfic documental d'àmbit hispanoamericà.

22. Biblioteca Valenciana. «Presentació». En: *Biblioteca Valenciana Digital* [en línia]. <http://bv2.gva.es/valenciano/pages/presentacion.htm>.

5. Els primers passos cap a una proposta cooperativa de biblioteca digital per a Catalunya

Per tal d'articular el Sistema Bibliotecari de Catalunya i donar resposta a les necessitats dels ciutadans en l'àmbit del coneixement en la societat del segle XXI, el 20 de juliol del 2004 es va signar un Acord de Govern entre els departaments de Cultura, Educació i Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya per a la millora i modernització del Sistema Bibliotecari de Catalunya en el període 2004-2007,[23] que es va estructurar, dins del marc legal establert, en els següents sis punts clau:

1. Fomentar l'agrupació de les biblioteques de Catalunya en xarxes i afavorir el treball cooperatiu entre elles.
2. Enfortir els instruments bibliotecaris col·lectius existents i crear-ne de nous.
3. Fomentar que les diferents biblioteques catalanes es dotin d'informació electrònica a través de la contractació conjunta de recursos electrònics comercials així com posant a la xarxa recursos d'accés lliure.
4. Coordinar la selecció i l'actualització conjunta dels sistemes automatitzats que gestionen els serveis bibliotecaris públics per tal d'afavorir la cooperació i la creació de serveis nacionals.
5. Iniciar els treballs per crear el Catàleg Únic de Catalunya (CUC) a partir del Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya i el Catàleg Col·lectiu de la Lectura Pública.
6. Iniciar els estudis per a crear serveis bibliotecaris d'àmbit nacional, en àmbits com els préstec interbibliotecari o la creació d'un magatzem col·lectiu per a llibres obsolets.

El Govern de la Generalitat posa en negre sobre blanc els aspectes bàsics per desencallar l'assoliment dels objectius de cooperació necessaris per a l'articulació del Sistema Bibliotecari de Catalunya i la contractació de recursos electrònics dins d'un marc de cooperació bibliotecària.

Per facilitar l'assoliment d'aquest acord fins a la data s'han endegat les accions següents:

— Procés de canvi de sistema informàtic de gestió bibliotecària per a les biblioteques del Sistema de Lectura Pública de Catalunya, la Biblioteca de Catalunya i les Biblioteques de les universitats catalanes. El 2005 l'Àrea de Biblioteques de la Direcció General de Cooperació Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, el Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona i el CBUC van adquirir, mitjançant concurs públic, el programaris següents:

  — Corinthian de l'empresa SirsiDynix per migrar els catàlegs i dels sistemes de gestió bibliotecària que actualment roden amb el programari Classic de l'empresa VTLS.
  — SFX com a gestor d'enllaços i el producte Metalib com a metacercador, ambdós d'Exlibris, empresa representada a Espanya per Greendata per gestionar el recursos d'informació de biblioteca digital.
  — Treball cooperatiu per a l'aportació de recursos i serveis en línia amb la finalitat de reforçar la Biblioteca Digital de Catalunya ja existent impulsada i gestionada pel CBUC. Amb una doble finalitat: de satisfer les necessitats d'informació dels diversos públics del Sistema de Lectura Pública de Catalunya (conjunt de les cinc xarxes territorials de biblioteques públiques de Catalunya: Barcelona, Girona, Lleida Tarragona i Terres de l'Ebre), i potenciar l'aportació de continguts locals a Internet per tal que aquests siguin accessibles arreu del món.

23. Acord per a la millora i modernització del Sistema Bibliotecari de Catalunya en el període 2004-2007, aprovat pel Govern de la Generalitat de Catalunya el 20 de juliol de 2004: <http://cultura.gencat.net/biblio/docs/acordgovern.pdf>. [Consulta: 10/01/2007].

5.1. Què pot aportar la biblioteca pública a la Biblioteca Digital de Catalunya

El Sistema Bibliotecari de Catalunya està integrat per la Biblioteca de Catalunya que és la biblioteca nacional, capçalera de la Comunitat Autònoma de Catalunya; les biblioteques universitàries, les biblioteques dels centres docents no universitaris i les biblioteques especialitzades i el Sistema de Lectura Pública de Catalunya (SLPC), que és el conjunt organitzat de serveis de biblioteca pública.

L'SLPC ha de ser un agent actiu en el desenvolupament de la Biblioteca Digital de Catalunya i vetllar perquè doni resposta informativa a la comunitat usuària de les biblioteques públiques catalanes i a la població en general. L'accés s'ha de fer a través del portal de biblioteques públiques, un espai d'oferta de serveis i informació dirigit al ciutadà.

Més específicament el portal de biblioteques públiques ha de ser una porta d'accés a la biblioteca pública. Accés de referència per a tothom que estigui interessat en la biblioteca pública en sentit ampli, d'una banda, i en un primer nivell en l'oferta de recursos i serveis d'informació per als usuaris en general (gran públic, ciutadania), i en un segon nivell d'oferta de recursos orientats als professionals i interessats en la biblioteca pública.

Aquest portal ha de tenir voluntat de promoure els serveis virtuals de la biblioteca pública, de manera que els serveis que actualment s'ofereixen regionalment, des de cadascun dels webs institucionals, tinguin una vinculació directa des del nou portal proposat, amb la finalitat que aquests serveis i els futurs esdevinguin comuns a les diferents xarxes bibliotecàries regionals, urbanes i locals, per aconseguir el doble objectiu: un millor aprofitament dels recursos d'informació (economia d'escala) i l'acompliment de l'equilibri territorial, és a dir, a l'accés de tots els ciutadans a les fons d'informació i als serveis virtuals de la biblioteca pública.

La proposta és donar accés als recursos en línia a tota la ciutadania, la qual cosa permetrà tenir els recursos contractats, els recursos digitalitzats disponibles i la informació sobre el servei de biblioteca pública 24x365; és a dir, les 24 hores de tots els dies de l'any. Aquesta oferta ha de ser compartida i complementada amb l'accés a la informació que el CBUC posa a disposició de la comunitat universitària amb l'objecte de compartir l'accés amb la resta de la ciutadania de Catalunya.

L'accés als recursos es realitzarà a través de la interfície de la Biblioteca Digital de Catalunya i des de cadascuna de les interfícies d'accés que ja presenten les institucions bibliotecàries catalanes. Ha de ser una interfície amigable per a la ciutadania, per tal de facilitar-li sense dificultats l'accés a les diverses fonts d'informació disponibles en línia. Per aconseguir aquesta facilitat d'accés en l'àmbit de l'SLPC la interfície de la Biblioteca Digital de Catalunya també ha d'estar orientada als diversos públics usuaris de la biblioteca pública.

L'entorn digital debilita la idea de la biblioteca com a única propietària de la col·lecció situada físicament en un espai concret, i ens permet visualitzar la biblioteca dins del context actual de globalització —de relacions econòmiques i culturals, en general— en aquest nou entorn digital. Això potencia la biblioteca pública i la converteix en un agent actiu pel que fa a la difusió dels continguts de caràcter local; l'element local adquireix un paper de gran importància, ja que la possibilitat de disposar d'aquesta informació lliurement situa la biblioteca en una posició de privilegi i de noves oportunitats: especialment pel fet de poder conservar i difondre aquesta col·lecció local, que sovint s'ha convertit en *col·lecció única*, i també per impulsar que els continguts en català que formen part de la Biblioteca Digital de Catalunya hi estiguin disponibles gratuïtament.

La biblioteca pública, al llarg de la seva existència, ha anat recollint, conservant i organitzant el que hem anomenat *col·lecció local*, una col·lecció de continguts relacionats amb la seva àrea d'influència, composta generalment per monografies, revistes, fulletons i altres ma-

terials que s'han publicat en la seva àrea geogràfica, que tracten d'aquell territori, o bé que han estat produïts per autors locals, nascuts al territori o que hi estan relacionats. Si els recursos locals es digitalitzen i són accessibles en línia hi ha moltes més possibilitats que aquests recursos siguin utilitzats i, per tant, coneguts per una comunitat més universal.

El paper de l'SLPC dins d'aquesta visió ha de ser:

— Vetllar per satisfer les necessitats d'informació i de serveis bibliotecaris digitals de la ciutadania i, d'acord amb les normes d'accessibilitat i usabilitat, possibilitar la visualització dels recursos a través d'interfícies de consulta i menús d'interrogació especialment ajustats als diferents sectors d'usuaris (infants, gent gran, immigrants, i d'altres puguin ser necessaris).
— Preservar i oferir accés al text complet dels continguts, obres i publicacions periòdiques, especialment les d'àmbit local, com ara llibres antics, revistes, diaris i fullets dels documents originals de les biblioteques públiques de Catalunya, d'acord amb la cessió de drets d'autor per la seva divulgació en línia.
— Contribuir a fer que els continguts d'interès local puguin conservar-se i garantir la difusió global d'aquesta informació local, l'accés a la qual presenta sovint nombroses dificultats.

El portal de biblioteques ha d'acabar sent un espai d'oferta de serveis i d'informació dirigit al ciutadà, la qual cosa implica el disseny d'una interfície amb un nou sistema de navegació, la definició d'una nova estructura i de les ajudes necessàries per fer intel·ligibles els productes d'informació que integren la biblioteca digital. Ha de contenir informació general sobre les biblioteques, recursos d'informació, un espai que l'usuari pugui personalitzar i estructurar-hi la informació que l'interessa i serveis i productes d'informació general dirigits al ciutadà.

6. Una proposta de Biblioteca Digital de Catalunya des de la perspectiva de la biblioteca pública

L'afany de tenir a disposició de la ciutadania la Biblioteca Digital de Catalunya ens porta a definir el servei de biblioteca digital orientada als públics als quals la biblioteca pública ha de donar resposta i proposar el disseny i la construcció d'un portal de les biblioteques públiques com una aposta de futur. En aquesta direcció, a continuació es presenta una proposta en la qual s'està treballant.

6.1. Missió

El Portal de les biblioteques públiques catalanes és una oferta de recursos i serveis d'informació en línia per al públic general i per als professionals de les biblioteques públiques, i també una eina de formació per a bibliotecaris i d'alfabetització informacional per a la ciutadania.

6.2. Visió

El públic general trobarà respostes a les seves necessitats d'informació per a la vida quotidiana. També assolirà unes habilitats informacionals que li permetran aprofitar a ple rendiment les oportunitats que ofereix la societat de la informació i del coneixement.

Els professionals de les biblioteques públiques comptaran amb una eina de treball que difondrà la seva tasca bibliotecària i on trobaran continguts per a la formació continuada, suport i recursos per a avançar tecnològicament en la línia d'oferir uns serveis públics de qualitat.

6.3. Objectius estratègics

— Recollir un ample ventall d'informació sobre les biblioteques públiques catalanes (organització, legislació, directori, recull de premsa, altres).
— Oferir serveis virtuals basats en les noves tecnologies per als usuaris en general per tal que puguin satisfer les seves necessitats d'informació.
— Proporcionar eines per a millorar les habilitats informacionals (ALFIN, alfabetització informacional) dels usuaris en general.
— Actuar com a plataforma d'impuls perquè les biblioteques desenvolupin nous serveis basats en les noves tecnologies.
— Servir com a plataforma i eina de formació i intercanvi d'experiències per als professionals de les biblioteques públiques.

6.4. Públics

Aquest portal s'ha d'adreçar a dos públics diferenciats:

— la ciutadania, un públic general que s'identifica com a usuari de biblioteca pública física i que també utilitza els serveis de biblioteca pública en un entorn virtual;
— el públic especialitzat, els professionals i interessats en els aspectes de la biblioteca pública, que busquen informació i suport per continuar en la línia de prestar serveis públics de qualitat.

Públic general: la ciutadania

El públic general, igual que el de la biblioteca pública física, es pot segmentar de manera que els diferents serveis i recursos que s'ofereixen s'ajustin al seus nivells i necessitats diverses. D'aquesta manera, el portal ha d'oferir blocs diversos, específics amb el disseny i els continguts adequats al sector de públic al qual s'adrecen. Exemples clars d'aquests blocs són l'àrea dedicada als nens i nenes, a la família, a la joventut, a la gent gran, als immigrants i també a les empreses, entre d'altres.

Públic especialitzat: professionals i personal interessat

El públic professional té unes necessitats específiques que cal respondre. A més del suport tècnic, una de les necessitats més importants del personal és la formació professional continuada, actualment els avenços tecnològics permeten mitjançant plataformes web[24] participar fàcil-

24. Plataformes web d'autoaprenentatge com la que està desenvolupant actualment el projecte europeu PuLLS (Public Library in the Learning Society), en el qual participen els serveis de Biblioteques i Educació de la Diputació de Barcelona. <http://www.pulls.dk>. [Consulta: 07/01/2007].

ment en nombroses activitats formatives sense haver de desplaçar-se. També és convenient compartir experiències amb altres professionals i disposar d'unitats d'informació per dirigir la cerca d'informació dels usuaris. Per tant, cal apostar per un portal d'accés multidireccional que faciliti que biblioteques i professionals comparteixin la informació.

6.5. Recursos d'informació

La definició d'aquests dos públics diferenciats reclama dues tipologies de continguts: els adreçats al públic en general i els adreçats al públic professional.

Continguts dirigits al públic general

Grosso modo el portal ha de contenir:

Informació general:

— Directori i informació sobre les biblioteques públiques catalanes i dels bibliobusos des del vessant general i l'específic de cadascuna de les cinc xarxes territorials de biblioteques de l'SLPC i en particular de cadascuna de les biblioteques públiques.
— Serveis que ofereix a cadascuna de les biblioteques i la possibilitat de cercar per servei i per territori.
— Dades estadístiques i memòries que resumeixin l'activitat bibliotecària.
— Calendari d'esdeveniments per municipi i per territoris.
— Campanyes institucionals de promoció de la biblioteca pública i de foment de la lectura.
— Projectes en què participen les biblioteques públiques catalanes.
— Treballar a les biblioteques, ofertes de treball, oposicions, beques, voluntariat i associacions d'amics de la biblioteca.
— Base de dades de reculls de premsa de notícies sobre biblioteques.
— Continguts produïts per les institucions, Generalitat de Catalunya, diputacions, ajuntaments i altres institucions de l'àmbit bibliotecari.

Accés a recursos d'informació:

— Metacercador.
— Accés als catàlegs:

  — Catàleg Col·lectiu de Lectura pública,
  — catàleg únic de Catalunya,
  — altres catàlegs.

— Biblioteca Digital Catalana:

  — diccionaris en línia,
  — enciclopèdies i altres obres de referència en línia,
  — accés a llibres electrònics,
  — accés a Google Book Search,
  — publicacions oficials en línia,

— publicacions en format digital,
— fons digitalitzats de les biblioteques,[25]
— bases de dades i recursos externs de pagament,
— bases de dades i recursos externs gratuïts.

— Webs institucionals.
— Webs de biblioteques.
— Selecció cooperativa de recursos web d'interès, que permet una proposta de recursos gratuïts d'interès general i també a escala local per a cadascuna de les biblioteques del territori.
— Blocs específics per a als segments de públic específic.

6.6. Serveis

Serveis de la biblioteca:

— Serveis de cerca i recuperació d'informació.
— Orientació a l'usuari.
— Servei de resposta a les preguntes més freqüents (PMF).
— Enllaços a webs recomanats.
— Recomanació de llibres i de recursos electrònics d'informació.
— Ressenyes de llibres d'actualitat.
— Accés a exposicions virtuals.
— Tramitacions en línia de les biblioteques, com ara són:

— carnet d'usuari de biblioteca,
— préstec,
— préstec interbibliotecari,
— reserves,
— pròrrogues,
— sol·licitud de desiderates.

— Tramitacions de l'administració en línia (definides d'acord amb les necessitats i particularitats dels diversos grups de població).
— Accés als serveis de la comunitat local (definits per atendre les necessitats del territori):

— informació turística,
— història de la comunitat,
— dades demogràfiques locals,
— publicacions locals,
— activitats culturals del territori,
— serveis de la comunitat: consum, educació, habitatge, salut, treball,

25. El Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona manté un programa de digitalització de publicacions periòdiques d'interès local. Actualment, aquesta base de dades inclou 194 títols de publicacions locals que corresponen a 70.435 exemplars multipàgina (més de 200.000 documents disponibles en format pdf). Es pot consultar a l'adreça següent: <http://www.diba.cat/xbcr/default.htm>. [Consulta: 07/01/2007].

— centres de serveis socials: ajuda sobre l'addicció a les drogues i al alcohol, relacions familiars, sexualitat i prevenció de malalties,
— serveis per a col·lectius específics: dones, família, gent gran, joves, nens i nenes, empreses, altres.

— Dipòsit (*repository*) d'objectes digitals.

Serveis personalitzats:

— Espai de l'usuari[26] (*my library*). Espai bibliotecari individualitzat a les necessitats d'informació de cadascun dels ciutadans. L'usuari pot ajustar l'accés al portal segons els seus interessos i necessitats. Per aquesta opció cal una adequada parametrització dels programaris Information Portal de Corinthian i de SFX i Metalib, per definir a quines opcions podrà optar l'usuari. També s'ha de concretar com podran interactuar aquests programes amb la informació que contenen físicament les biblioteques i que es troba en bases de dades del catàleg i proposar una interfície fàcil de maneig per al usuari.

Continguts dirigits als professionals de la biblioteca pública:

Els recursos dirigits als bibliotecaris i altres professionals de la biblioteca pública se situaran en un marc intern de gestió de la informació que tindrà accés restringit. Mitjançant una anàlisi dels recursos necessaris s'ha de procedir a l'estructuració de la informació per a la construcció d'aquesta eina de l'SLPC que, a més, ha de ser la plataforma en línia de formació continuada per als professionals.

7. Reptes de futur

Les oportunitats actuals i de futur immediat per donar un servei de biblioteca digital de qualitat ja són gairebé inabastables. Es fa difícil esbrinar què ens deparará el desenvolupament tecnològic venidor, quines eines tindrem a l'abast i quins continguts editaran les empreses proveïdores d'informació.

Els propers anys veurem la migració dels continguts dels nostres catàlegs a format Marc21,[27] l'evolució cap a un nou sistema de gestió bibliotecària i a la concepció d'una biblioteca digital ordenada i amb eines de cerca més resolutives, però poc ambiciosa des de la perspectiva d'oferta global de Biblioteca Digital de Catalunya.

Hi ha dos aspectes que poden concentrar la millora de l'oferta de biblioteca digital:

— És necessària la definició d'una política de desenvolupament de la col·lecció de la biblioteca digital centrada en l'usuari al qual va dirigida.

Això significa que s'han d'analitzar els recursos existents —tant els de pagament com els recursos gratuïts— i decidir quins són els més convenients per tal de posar-los a disposició del gran públic. També cal veure quins buits de continguts en format electrònic hi ha al mer-

26. Espai de l'usuari que permet l'Information Portal, una funció del programari Corinthian de gestió bibliotecària, adquirit per poder interactuar amb l'usuari per gestionar la informació del seu interès i oferir-li la fórmula més àgil i fàcil de manejar la informació de manera autònoma.

27. Format Marc21: <http://www.loc.gov/marc/>. [Consulta: 07/01/2007].

cat per tal de convèncer les empreses proveïdores i les administracions responsables de la necessitat d'apostar per la creació de continguts en català que abastin les necessitats de la població catalana. En definitiva, treballar en la definició de la selecció dels recursos d'informació que s'han d'oferir a través de l'entorn virtual.

— Crear les diverses interfícies necessàries per apropar els recursos i serveis de la biblioteca digital als diversos col·lectius d'usuaris (empreses, gent gran, famílies, nens i nenes, joves i immigrants entre d'altres). Aquestes interfícies han de ser amigables i de fàcil maneig per a tots els usuaris i han de mantenir activa la interactuació dels aspectes de la informació que es consideren clau. També han de proporcionar fàcilment les ajudes necessàries per crear i mantenir els espais personals de consulta.

8. Conclusions

Les biblioteques digitals es perceben com a dipòsits multilingües globals de dades, coneixement, so i imatges que conviden la gent d'arreu del món a fer-se'n usuària.

Les biblioteques digitals són inherentment internacionals. S'enregistra coneixement i s'emmagatzema en moltes formes, sovint utilitzant llengües diferents i sistemes simbòlics i codis que s'han d'aprendre. Allò que existeix en una llengua o situat en un el país concret, pot ser només una part petita d'un corpus d'interès per algú en algun lloc concret del món.

L'accés ple d'informació a través de la llengua, localització i cultures significa comprensió més plena d'un tema particular i les relacions entre temes es poden convertir en una xarxa de coneixement. En aquest sentit, els investigadors i els usuaris han de tenir oportunitats de treballar junts per veure globalment els continguts, les interfícies amigables d'accés necessàries i l'estructuració de la informació de forma intel·ligible.

Tanmateix mentre que els científics, els professionals de la informació i els bibliotecaris d'arreu del món estan immersos en la investigació sobre com fer biblioteques digitals i com desenvolupar-les, el que manca sobretot és la coordinació i la col·laboració entre aquest diversos agents i tipologies de biblioteques segurament a causa de la manca de mecanismes d'aplicació.

Malauradament, encara roman una separació antinatural entre els productors i consumidors de recursos de biblioteques digitals, especialment quan aquests consumidors són un públic general que aspira a tenir a l'abast la informació quotidiana, la informació que es necessita per viure, per informar-se i per formar-se.

Encara cal treballar intensament per tal d'aconseguir equilibrar l'atenció entre la investigació d'aplicacions informàtiques que siguin fàcils d'utilitzar (encara que siguin complexes de concepció) i els continguts i la recollida d'informació d'interès per al públic general. I també localitzar i connectar esforços d'investigació per desenvolupar aplicacions informàtiques que ajudin a poder oferir globalment els recursos d'interès existents a les múltiples biblioteques, museus, escoles, departaments d'història, d'art i arqueologia, escoles de música i tantes altres institucions que són contenidores del coneixement humà i imprescindibles per a avançar en l'oferta de continguts de la biblioteca digital dirigida a la ciutadania.

En definitiva cal veure el servei de la biblioteca digital de «de baix a dalt»: les bibliotecàries i els bibliotecaris hem de ser capaços de recollir les necessitats informatives i de formació de la població, d'actuar d'agents de proximitat i fer de pont entre les persones i les institucions responsables de la concepció de la biblioteca digital. Senzillament hem d'actualitzar la forma de fer del que sempre hem fet: facilitar l'accés a la informació a l'individu i als col·lectius d'acord amb els temps en que ens toca viure.

Bibliografia

AMORÓS FONTANALS, Joan; ONTALBA RUIPÉREZ, José Antonio; PÉREZ SALMERÓN, Glòria. «La informació local o comunitària als serveis d'informació de les biblioteques públiques» [en línia]. *BiD*. Núm. 4 (juny 2000). <http://www.ub.es/biblio/bid/04>. [Consulta: 16/12/2006].

CHOWDHURY G. G.; CHOWDHURY, Sudatta. *Introduction to digital libraries.* Londres: Facet Publihing, 2004. 359 p.

Declaración de Alejandría sobre la alfabetización informacional y el aprendizaje a lo largo de la vida [en línia]. <http://www.ifla.org/III/wsis/BeaconInfSoc-es.html>. [Consulta: 10/12/2006].

«Declaración de Toledo sobre la alfabetización informacional (Alfin)» [en línia]. *Seminario de trabajo Biblioteca, aprendizaje y ciudadanía: alfabetización informacional. Toledo (3 de febrero de 2006)*. <http://travesia.mcu.es/SALFIN/ficheros/Declaración_Toledo.pdf>. [Consulta: 16/12/2006].

FELICIÉ SOTO, Ada Myriam. *Biblioteca Pública, sociedad de la información y brecha digital.* Buenos Aires: Alfagrama, 2006. 254 p.

FERRER SOPENA, Antonia; *et al*. *Guía metodológica para la implantación de una biblioteca digital universitaria*. Gijón: Trea, 2005. 202 p. (Biblioteconomía y Administración Cultural; 113).

FRÍAS, Amparo; LORENTE, Magda. «Biblioteca virtual centrada en el usuario: nuevas soluciones para viejos problemas» [en línia]. En: Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas, 2n (2006: Salamanca). *La Biblioteca pública: compromiso de futuro. Actas del II Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas (Salamanca, 17, 18 y 19 de noviembre de 2004)*, p. 414-424. <http://eprints.rclis.org/archive/00002624/>. [Consulta: 18/12/2006].

GARCÍA CAMARERO, Ernesto; GARCÍA MELERO, Luis Ángel. *La Biblioteca digital*. Madrid: Arco Libros, 2001. 380 p. (Instrumenta bibliològica).

GIBERT RIBA, Elisabet; MULÉ CARDONA, Núria; PÉREZ-SALMERÓN, Glòria. «Selección y acceso de recursos electrónicos en la Xarxa de Biblioteques Municipals de la província de Barcelona» [en línia]. En: Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas, 2n (2006: Salamanca). *La Biblioteca pública: compromiso de futuro. Actas del II Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas (Salamanca, 17, 18 y 19 de noviembre de 2004)*, p. 395-402. <http://travesia.mcu.es/documentos/congreso_2bp/3a_sesion/comunicacion05.pdf>. [Consulta: 20/01/2007].

IFLA. Sección de Bibliotecas Públicas*. Directrices IFLA/UNESCO para el desarrollo del servicio de bibliotecas públicas* [en línia]. IFLA. Sección de Bibliotecas Públicas, 2001. <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001246/124654s.pdf>. [Consulta: 10/12/2006].

LORENTE MARTÍNEZ, Magda; PÉREZ-SALMERÓN, Glòria. «Selecció de recursos d'àmbit local: creant eines per al treball descentralitzat a les biblioteques públiques de la província de Barcelona». En: Jornades Catalanes d'Informació i Documentació, 9es (2004: Barcelona). *Actes de les 9es Jornades Catalanes d'Informació i Documentació* (Barcelona, 25-26 de novembre de 2004), p. 403-410. També disponible en línia a l'adreça: <http://www.cobdc.org/publica/actes/9JCD/actes_societat.html>. [Consulta: 20/01/2007].

—. «Servicio de Bibliotecas de la Diputación de Barcelona: una oferta de servicios en tecnologías de la información para la biblioteca pública». En: Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas, 1r (2002: València). *La Biblioteca pública, portal de la sociedad de la información. Actas del primer Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas (València, 29,30 i 31 d'octubre de 2002)*, p. 99-106. <http://travesia.mcu.es/documentos/actas/com_099.pdf>. [Consulta: 20/01/2007].

MENOU, Michel J. «La alfabetización informacional dentro de las políticas nacionales sobre tecnologías de la información y comunicación (TICS): la cultura de la información, una dimensión ausente». *Anales de documentación*, núm. 7 (2004), p. 241-261.

PASADAS UREÑA, Cristobal; GÓMEZ HERNÁNDEZ, José Antonio. «Alfabetización informacional y biblioteca pública. Bases y tareas para una agenda de desarrollo». *Bibliodoc*. Barcelona: COBDC, 2006, p. 91-114. També disponible en línia a l'adreça: <http://www.cobdc.org/publica/bibliodoc/sumaris.html>. [Consulta: 20/01/2007].

PÉREZ-SALMERÓN, Glòria. «Biblioteca pública y accesibilidad». *Educación y Biblioteca,* núm. 136 (2003), p. 70-76.

—. «Algunas propuestas para propulsar la administración en línia. Biblioteca pública como portal de acceso al e-goverment». *El Profesional de la Información,* vol. 12 núm. 3 (2003) p. 226-230.

PÉREZ-SALMERÓN, Glòria; LORENTE MARTÍNEZ, Magda. «Bibliotecas públicas digitales adaptadas al sector infantil» [en línia]. En: Jornadas de Bibliotecas Digitales, 3as (2002: El Escorial, Madrid). *Actas de las III Jornadas de Bibliotecas Digitales (JBIDI'02). El Escorial (18 i 19 novembre de 2002)*, p. 153-162. <http://mariachi.dsic.upv.es/jbidi/jbidi2002/Camera-ready/Sesion4/S4-3.pdf>. [Consulta: 20/01/2007].

—. «El gestor de contenidos: ayudando a crecer a las bibliotecas en la oferta de productos virtuales de información». En: Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas, 2n (2006: Salamanca). *La Biblioteca pública: compromiso de futuro. Actas del II Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas (Salamanca, 17, 18 y 19 de noviembre de 2004)*, p. 434-442. <travesia.mcu.es/documentos/congreso_2bp/3a_sesion/comunicacion09.pdf>. [Consulta: 20/01/2007].

PÉREZ-SALMERÓN, Glòria; SURROCA CARRERA, Anna M. «Colección hemerográfica local digital de las bibliotecas públicas de la provincia de Barcelona». *El Profesional de la información*. Vol. 13, núm. 2 (març-abril 2004), p. 118-126.

POSTMAN, Neil. *Tecnópolis: La rendición de la cultura a la tecnología*. Barcelona: Galaxia Gutenberg, 1994.

THORHAGUE, J.; *et al. Las bibliotecas públicas y la sociedad de la información.* Comisión Europea DG XIII/E.A. Madrid: Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas, 1998. XVII, 371 p.

UNESCO. *UNESCO/IFLA Directory of Digitized Collections* [en línia]. UNESCO, 2000. <http://www.unesco.org/webworld/digicol/>. [Consulta: 16/12/2006].

Glòria Pérez-Salmerón. És llicenciada en Documentació per la Universitat de Barcelona, diplomada en Biblioteconomia i Documentació per l'Escola Jordi Rubió i Balaguer i postgraduada en Gestió de Biblioteques per la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona.

Ha estat sempre vinculada a l'àmbit de la biblioteca pública.

Des de setembre de 2005 és la cap del Servei de Cooperació Bibliotecària de la Generalitat de Catalunya, on desenvolupa la coordinació de la prestació dels serveis de suport a la lectura pública de competència autonòmica i la coordinació de les biblioteques del Sistema de Lectura Pública de Catalunya en els aspectes de provisió i l'accés a la informació.

Ha participat en projectes internacionals i també és membre del *Public Libraries Standing Committee* de la IFLA (International Federation of Libraries Associations) i actualment lidera el grup de treball sobre la revisió del Manifest de la UNESCO de Biblioteca Pública.